

20 σκοτώσαν τὸ Μανώλη (λεῖλὸν λεῖλόν), με δώδεκα παιδιά.

Καροὶ=ἀπέναντι, ἔκανεσ ρεζίλ=ντροπιασέσ, σόν=γένος.

(Ἄλχος Χωρομουζιάδης ἐτῶν 57, ἐγγράμματος ἐκ Πετροχωρίου Μετρῶν, νῦν κάτοικος Παλαιφύτου Γιαννιτσῶν).

Καλλιόπη Χωρομουζιάδης:
- Ἀρχὴν θρησκευτικῆς
Γνωστὴ θ. ν. ν. ν. ν.
τ. ΕΙ 1938-9
c. 109-112

Γ'. Καβέδες κι' Ἀργαστήρια

Οἱ καβετζήδες τῆς περιφερείας μας ἦσαν μία τάξις ἐπαγγελματιῶν, ἡ ὁποία ἐξασκοῦσε δύο τρία ἐπαγγέλματα μαζί, πρὸ πάντων ὁμως καβετζηλήκι καὶ βερβελήκι ἢ καβετζηλήκι καὶ βακαλική, μέσα εἰς τὸ ἴδιο κατὰστημα, ποὺ στὰ μέρη μας, ἐλέγονταν «καβές», ἂν τὸ κυριώτερον ἐπάγγελμα ἦτο καβετζηλήκι, κι' «ἀργαστήρ», ἂν ἦτο βακαλική.

Ὑπῆρχαν χωριά, ὅπου ὁ καβές ἦτο χωριανικός, δηλαδὴ κτῆμα τῆς κοινότητος, εἰς τὰ περισσότερα ὁμως ἦτο ἰδιωτικόν κτῆμα. Ὁ καβές ἦτο τὸ κέντρον συναντήσεως τῶν χωρικῶν. Ἐκεῖ μαζεῦνονταν τὸν χειμῶνα, γύρω στὸ μαγκάλι ἢ τῇ σόβᾳ καὶ διηγοῦνταν παραμύθια καὶ προσωπικὰ τῶν περιπέτειες, συζητοῦσαν γιὰ τὰ σπαρτά καὶ τὰ ζῶα τῶν, ἄκουαν τὶς γνώμες τῶν γεροντοτέρων, με σχετικά περιστάτικα ἀπὸ τὴν πείραν τῶν καὶ τὴν ζώην τῶν προπάππων τῶν. Εἰς τὸν καβὲ διεσκέδαζαν παίζοντες τάβλι, δάμα δόμνες, πρέφα, σκαμπίλι, ἐξηδαῆς καὶ πικέτο, με ἑπαθλο γιὰ τὸν νικητὴ, ἕνα καβέ, τσαῖ, κρασί, ρακὶ ἢ κονιάκ. Εἰς τὸν καβὲ ἔβαζαν καινούργιο μουχτάρη, δάσκαλο, ἀγέλαρη, κατσικᾶ, βεχτοῦ, κράχτη ἢ χαρσιλειτῆ. Εἰς τὸν καβὲ ἔβγαζαν τὸ χωριανικὸ τὸ «μερᾶ» στὸ «μεζάτ». Εἰς τὸν καβὲ ἐώρταζαν τὰ πανηγύρια, στολίζοντάς τιν με λεπτὰ πολύχρωμα χαρτιά, ψαλλιδισμένα εἰς διάφορα σχήματα καὶ κορμασμένα ἀπὸ σπάγγους σταυρωτὰ δεμένους καὶ μέσα καὶ ἔξω στὸ «μεῖδανι», μπροστὰ στὸν καβέ, νὰ τ' ἀνεμίξῃ ὁ ἀγέρας καὶ νὰ δίδουν κάποιον τόνον φαιδρότητος στὸ πανηγύρι. Εἰς τὸν καβὲ κατέβαινε ἀπ' τὶς Μέτρες ὁ ζαπτιγές, ὁ τζαντερμάς, ὁ μουβασίος, ὁ Ἰνστιντακτοῆς καὶ κάθε ἐπίσημος ἀντιπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως. Εἰς τὸν καβὲ τέλος ὁ μουχτάρης κοινοποιοῦσε κάθε διαταγὴ τῆς ἀνωτέρας Ἀρχῆς.

Ὁ καβές λοιπὸν ἦτο ἀπαραίτητος, καὶ χωριὸ χωρὶς καβέ, κατὶ τὸ ἀκατανόητο καὶ ἀσυγχρόνιστο. Μὲ μεγάλη περιφρόνηση μιλοῦσαν οἱ χωριανοὶ γιὰ τέτοια χωριά λέγοντας: «Ἐκεῖν' ἕνα γαβὲ βλὲ (τοῦλάχιστο) δὲν ἔχνε στὸ χωριό τς, καὶ κάδδαι στς αὐλές τς, σὰ τζὶ γυναῖκες».

Ὁ καβετζῆς ἦτο συνήθως ἀπὸ τοὺς ἐξυπνότερους τύπους τοῦ χωριοῦ ποὺ ἔκαμνε, καθὼς εἴπαμε, καὶ τὸν βερβέρη, τὸν ταβερνάρη καὶ πολλὰς φορές τὸν ψευτογιατρὸ καὶ τὸν μουχτάρι.

Οἱ χωριανοὶ δὲν συνηγοροῦνταν. Ἄλλοι φοροῦσαν τὰ γένεια τους 15 μέρες, ἄλλοι 30 καὶ ἄλλοι 60. Συνήθως ξυρίζονταν τὴν παραμονὴν τῶν μεγάλων ἑορτῶν καὶ πανηγυριῶν. Στὰ παλαιότερα χρόνια, μάλιστα, ποὺ

φοροῦσαν μαῦρα σαρίκια, δὲν ξυρίζουνταν καθόλου. Καθένας κλάδευε μόνος του τὰ γένεια καὶ τὰ μαλλιά του ἅμα μακραίνανε πολὺ. Εἰς τὰ δικά μας χρόνια ἐκεῖνος ποὺ ξυρίζουνταν ἐπλήρωνε 1 γρόσι (¹) καὶ ἀπὸ εἴκοσι παράδες γιὰ τὸ λούσιμο καὶ τὸ κούρεμα μὲ τὴ μηχανή. Καὶ τοῦτο πολὺ δλίγοι ἐπλήρωναν εἰς μετρητά, ἀμέσως. Οἱ περισσότεροι ἐπλήρωναν εἰς εἶδος, ξάλωνα. Ὅποιοι ξυρίζουνταν συχνά, συμφωνοῦσε ξεκοπὴ ἓνα κιλὸ σιτάρι, χρονικῆς. Αὐτὴ βέβαια ἦταν ἡ κυριώτερη αἰτία, ποὺ ἀνάγκαζε τὸν κουρέα νὰ ἐξασκῇ καὶ ἄλλα ἐπαγγέλματα γιὰ νὰ βγάλῃ τὸ ψωμί του.

Ἔκανε λοιπὸν τὸν καβειτζῆ καὶ τὸν ταβερνάρη, προμηθεύοντας εἰς τοὺς χωριανοὺς καβέδες καὶ τσάϊ πρὸς 10 παράδες, καὶ ρακί, κρασί καὶ κονιάκ, πρὸς 5 παράδες τὸ ποτηράκι. Εἰς τὸν μπουφέ του εἶχε ~~κρεμασμένη~~ μιὰ πλάκα μὲ κοντύλι δεμένο στὸ σχοινάκι, καὶ κατέγραφε τὰ βρεσέδια τῆς ἡμέρας. Ἄμα γέμιζεν ἡ σούμα, τὰ πέρναγε στὸ τεφτέρι, στὰ «ἀλατζάκια»(²), καὶ ὑπομονητικὰ περίμενε τὸ καλοκαίρι, νὰ ξαλωνίσῃ ὁ πελάτης, νὰ τοῦ φέρῃ τὸ χρέος του κι' αὐτὸς νὰ τὸν κεράσῃ ἓνα διπλό, εἰς ἔκφρασιν τῆς εὐαρεσκείας του, νὰ τοῦ εὐχηθῇ «καὶ τοῦ χρόν' με γειά», καὶ νὰ χαρῇ ἡ καρδιά του.

Ἄν ὅμως ἡ χρονιά πῆγαινε ἀνάποδη, τὰ σπαρτά τὰ κήριζε ὁ σουρμὲς καὶ ὁ δελιτζές, τὰ βοστάειν τὸ γένι καὶ τ' ἀμπέλια ἡ σκληροκοῦ(³), τότε ὁ καβειτζῆς περνοῦσε δύσκολο χειμῶνα, ἐπειδὴ ἠναγκάζετο νὰ χρεωθῇ στὸν προμηθευτὴν ἔμπορον, νὰ πᾶσιν σιτάρια γιὰ γεμεκλίκι καὶ πιστά, γιὰ νὰ συγκρατήσῃ τὴν πελατεία του, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ταιριάξῃ ἡ χρονιά καὶ νὰ τὰ πληρωθῇ στὸν καιρὸ ὅλα μαζί. Ἄν εἶχε καὶ ἀγροστήριον, τότε ἀναγκάζουνταν νὰ προμηθευτῇ πράγματα κατωτέρας ποιότητος, τὰ ὁποῖα, ἐδέχετο ἔξ ἀνάγκης ὁ χρεωμένος πελάτης. Τότε τὸ λάδι εἶχε βόχα, ὁ καβὲς μύριζε σεδίνα, οἱ ἐλιές ἦσαν σκουληκωφάγωμνες καὶ τὸ γὰζ βαφτισμένο(⁴).

Λέγεται ὅτι οἱ Τοῦρκοι μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Θράκης, ἀπηγόρευσαν εἰς τοὺς χριστιανοὺς νὰ ἐξασκοῦν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κουρέως, τοῦ κασάπη καὶ τοῦ πεταλωτῆ, καὶ ὅταν ὁ θαυματοποιὸς Μπόσκοξ ἐπεσκέφθῃ τὴν Κ)πολιν παρετήρησεν ὅτι ὁ Τοῦρκοξ βερβέρηξ, γιὰ νὰ δείξῃ τὴν περιφρόνησίν του εἰς τὸν χριστιανὸν πελάτην, τὸν ἐξύριζε τὸ ἓνα μάγουλο, ἔπειτα ἄφινε τὸ ἄλλο ἀξύριστο, μὲ τὰ σκάματα, καὶ τὸν ἀνάγκαζε νὰ περιμένῃ ὥς ποὺ αὐτὸς νὰ πιῇ τὸν καβὲ του, νὰ τραβήξῃ τὸ νερκιλέ του, νὰ κάμῃ τὸ ναμάζι του καὶ ἔπειτα νὰ εὐδοκήσῃ ν' ἀποτελειώσῃ τὸ ξύρισμα τοῦ χριστιανοῦ. Μάλιστα λέγεται ὅτι διὰ νὰ τιμωρήσῃ τὸν βερβέρη οἱ Μπόσκοξ, κάθισεν ἐπίτηδες νὰ ξυρισθῇ. Ὡς νὰ τελειώσῃ τὸ ἓνα μάγουλο, τὰ γένια ξαναφύτρωναν στὸ ἄλλο, κι ὁ βερβέρηξ, βαρέθηκε νὰ ξαναξυρίξῃ ἐπανειλημμένως τὸν παράξενον Φράγκον. Ἐπὶ

1) Μόνον ξύρισμα τοῦ γαμπροῦ καὶ τοῦ πεθαμένου εἶταν πάνω ἀπὸ 5 γρόσια.

2) Τὸ λαβεῖν.

3) Ἀρρώστειες λογῆς λογίων τῆς γεωργίας.

4) Τὸ πετρέλαιον νερωμένο.

τέλους ὁ Μπόσκος προσποιούμενος τὸν θυμωμένο, βγάζει τὸ κεφάλι του, τὸ ἀφίνει μέσα στὴ λεκάνη, καὶ παραγγέλλοντας τὸν βερβέρη νὰ ἀποτελειώσῃ τὸ ξύρισμα, κι' αὐτὸς θὰ περάσῃ ἀργότερα νὰ τὸ παραλάβῃ, ἔφυγε χωρὶς κεφάλι. Ὁ βερβέρης ἀπ' τὴν τρομάρα του ἀπέθανε ἀπὸ συγκοπή.

Ξύρισμα φτηνὸ γινότανε ὥς τὰ χρόνια τοῦ πολέμου καὶ στὴ Πόλῃ, χωρὶς σαποῦνι, καθρέφτη καὶ περδᾶχι, μὲ κρύο νερὸ μόνον εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Γενίτζαμι, γιὰ 20 παράδες καὶ λέγονταν «ὁρμὰν τράσι» δηλαδή, ξύρισμα τοῦ δάσους, ἄρα ἀπολίτιστο, βουνίσιο.

Εἰς τὰ παλαιότερα χρόνια, ἡ συνήθεια τῶν Τούρκων νὰ πλύνωνται πρὶν προσευχηθοῦν καὶ νὰ πηγαίνουν στὸν ἀπόπατο μὲ τὸ ἱβρίκι ἔξηγοῦνταν ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς ὅτι εἶναι ἐλάναγκες, διότι ἂν δὲν τὸ κάμουν βρωμοῦν σὰν τὰ σκυλιά, ἐπειδὴ δὲν εἶναι βαπτισμένοι καὶ δὲν ἔχουν τὸ Ἅγιον Μύρον. Ἀργότερα ὅμως, ὅταν οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ μας ἐπλήθυναν καὶ ὁ τόπος δὲν τοὺς ἐσῆκωνε, καὶ μὲ τὴν κατασκευὴν τοῦ σιδηροδρόμου ὑπῆρχεν εὐκολία συγκοινωνίας, οἱ νέοι ἄρχισαν νὰ πηγαίνουν τὸν χειμῶνα στὴν Πόλῃ καὶ νὰ γυρνοῦν τὴν ἄνοιξη. Μαζὶ μὲ τὶς οἰκονομίας των, ἄρχισαν νὰ φέρουν καὶ νέες ἰδέες περὶ ἐνδυμασίας καὶ καθαριότητος καὶ νὰ ξυρίζονται συχνότερα. Οἱ γεροντότεροι ὅμως ἐξηκολούθησαν νὰ φοροῦν τὰ γένεια τους τὶς περισσότερες μέρες τοῦ ἔτους. Πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀπαιτήσεων τῆς νέας γενεᾶς ἐβγῆκαν καὶ νέοι καβετζήδες ποὺ ἐμαθήτευσαν εἰς τὴν Πόλῃ, καὶ ἦσαν καθαρότεροι καὶ περιποιητικώτεροι τῶν παλαιῶν. Ἐπάρσαν δὲ νὰ βγάζουν δόντια καὶ νὰ παίρνουν αἷμα, ὅπως ἐκεῖνοι.

Μέχρι σήμερον ὅμως, ὁ καβέζ διατηρεῖ τὰς παλαιὰς του ἰδιότητας καὶ εἰς τὰ νέα χωριά, ποὺ ἔκαμεν ἡ Κυβέρνησις εἰς τοὺς πρόσφυγας, ἐδῶ εἰς τὴν Μακεδονίαν

Ὁ καβετζῆς εἶχεν ἐργαλεῖα τὸ μαγκάλι, μὲ τὸ ἰδιαίτερο ἡμικυλινδρικὸ καζανάκι, τοὺς τσιβίδες, τὶς τσάσκες, τὰ ποτηράκια τοῦ τσαγιοῦ, τὰ χλιαράκια, τὸ καβεκοῦι μὲ τὰ δυὸ χωρίσματα, τὴ δάμα, τὸ τάβλι, τὶς δόμνες καὶ τὰ χαρτιά.

Διὰ τὴν κουρευτικὴν εἶχε τὴν καρέκλα, τὸν καθρέφτη, τὴν κομμένη λεκάνη, γιὰ νὰ ἐφαρμόζεται στὸ λαιμό, τὰ ξυράφια, τὸ καῖσ', μιὰ μεγάλη καὶ μιὰ μικρὴ πετσέτα, τὴ βούρτσα, τὸ τσαμιστάκι, τὸ χιένι, τὸ ψαλίδι, τὴν κουρευτικὴν μηχανὴ καὶ γιὰ τὸ λούσιμον τὴ μεγάλη στρογγυλὴ λεκάνη καὶ τὸ γκιουγούμι.